

WINTERTELLING JANUARI 1999

PIETER WOUTERS

In de winter van 1999 werd de serie wintervogeltellingen in de Kempen op een nog wat grotere schaal voortgezet. Hoe was het weer en wat is er gezien?

Inleiding

Het is verheugend te noemen, dat er in het eerste 'echte' teljaar al zoveel agrarisch gebied is geteld. Dit is niet alleen een verdienste van VWG-leden, maar zeer zeker ook van de Jeugdbond afdeling Bladel en de IVN-afdelingen Oirschot en Eersel/Bergeijk. Voor de volgende telling (januari 2000) hebben zich nog meer tellers opgegeven zodat het aantal getelde hectaren hopelijk alleen maar toe zal nemen.

In dit verslag behandel ik summier de resultaten van de telling van 1999. Dit jaar zal er nog een verslag verschijnen (in een jubileumnummer van de Blauwe Klauwier) met een eerste terugblik naar alle gehouden wintertellingen met alvast wat leuke resultaten.

Ook landelijk is onze wintertelling niet onopgemerkt gebleven. In het Vogeljaar wordt in een door SOVON geschreven commentaar, gebruik gemaakt van onze telgegevens betreffende de achteruitgang van de Ekster (Hustings & Van Dijk 1999).

Doelstelling

De doelstelling zoals deze bij de eerste telling is opgesteld geldt nu nog steeds.

- Het opsporen van voor wintervogels belangrijke gebieden.
- Het inzicht krijgen in de verspreiding, aantallen en biotoopkeuze van een aantal vogelsoorten.
- Het volgen van populatiewijzigingen van enkele soorten.

Bovendien zijn de tellingen bevorderlijk uit oogpunt van het verkrijgen van vogelkennis bij beginnende vogelaars.

Methode

De telling is beperkt tot het agrarisch gebied. En de methode is dezelfde als tijdens de tellingen van de jaren 1984 tot en met 1986.

De telgebieden variëren in grootte van zo'n 500 tot 1100 ha. Het is de bedoeling dat het telgebied per fiets of auto op een zodanige wijze wordt doorkruist, dat het hele gebied bestreken wordt. Natuurlijk zijn kleinschalige gebieden veel arbeidsintensiever dan grootschalige gebieden. Om de ± 300 meter wordt gestopt om alles af te turen. Alleen vogels die van het gebied gebruik maken dienen geteld te worden, dus niet de hoog overvliegende ganzen, maar wel de laag vliegend jagende Blauwe Kiekendief.

De onderzoekssnelheid met deze methode ligt tussen de 250 en 400 ha. per uur. De telling dient uitgevoerd te worden tussen 9.00u en 15.30u.

De telsoorten zijn dezelfde gebleven als bij de voorgaande tellingen. De algemenere soorten: Kievit, Zilver-, Storm- en Kokmeeuw, Zwarte Kraai, Roek, Kauw en Ekster. Deze soorten dienen per kilometerhok te worden geteld en zo ook op het telfomulier ingevuld te worden. Daarnaast zijn er nog een aantal minder algemene soorten die op de bijgeleverde topografische kaart dienen te worden ingetekend. Dit zijn: Blauwe Reiger, zwanen, ganzen, roofvogels, Korhoen, Patrijs, Wulp, Klapekster en Bonte Kraai. Andere soorten mogen natuurlijk ook vermeld worden maar hiervan worden de gegevens niet systematisch verzameld.

Over de oppervlakte van de telgebieden zijn er nu digitale gegevens beschikbaar gekomen. Het betreft gegevens uit de tweede helft van de jaren tachtig. In de meeste blokken is er sinds-

dien niet veel veranderd. Hier zijn alléén boerderijen, stallen en een enkel woonhuis bij gekomen. Van deze gebieden heb ik de oppervlakte niet aangepast. Alleen in telgebieden die tegen stadsuitbreidingsgebieden liggen is soms wel veel grondgebied verloren gegaan door huizenbouw. Van deze gebieden heb ik de waarden uit de jaren tachtig zo goed mogelijk aangepast.

Er kon dit jaar geteld worden tussen 9 en 24 januari. Zoals in voorgaande jaren zijn ook nu weer de meeste gebieden in de weekeinden geteld. Er zijn 28 telgebieden geteld met een oppervlakte van 23 874 ha. (zie figuur 1) Dit zijn er maar liefst 12 meer (=10 285 ha.) dan in 1998 (zie figuur 2). Alle getelde gebieden zijn in het verslag verwerkt.

De telling van januari 1999

Fig. 1: Ligging van de getelde wintertelgebieden. Met grijs is het niet-agrarische gebied, zoals bos en stedelijk gebied, aangegeven.

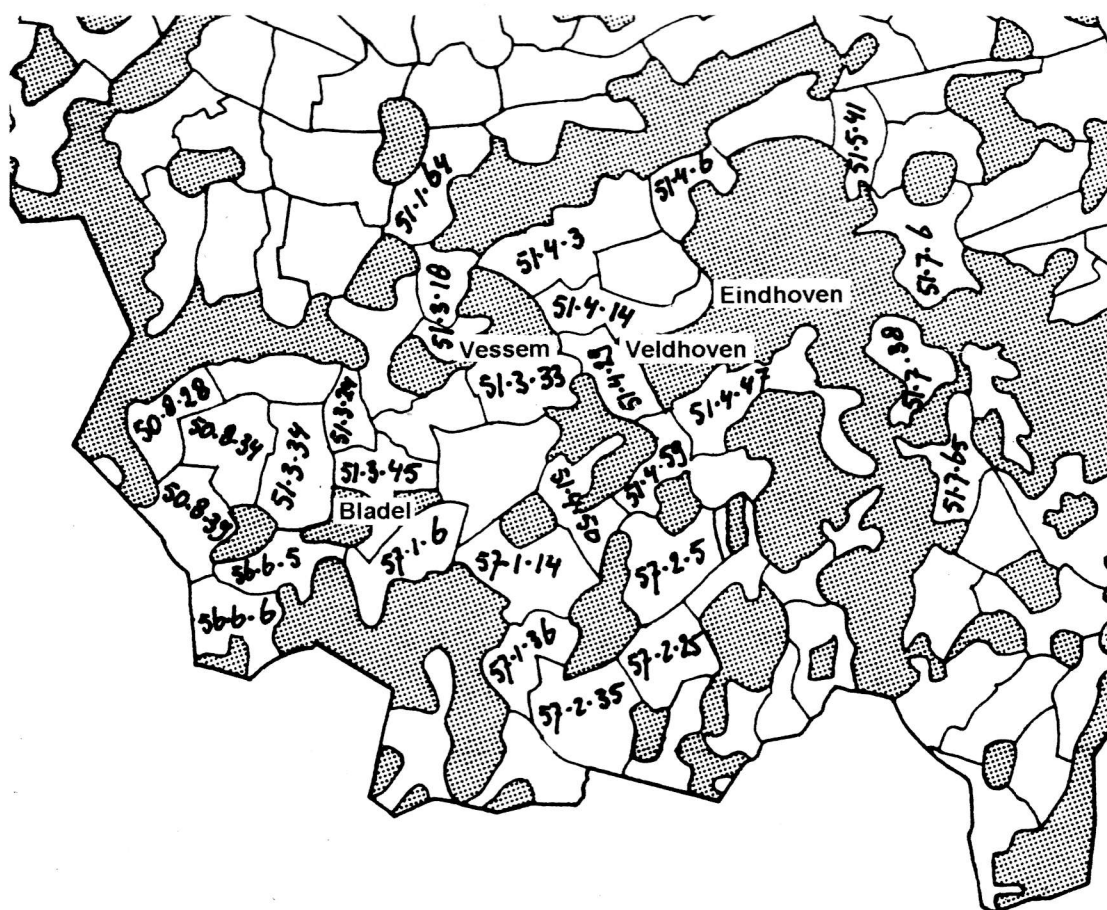
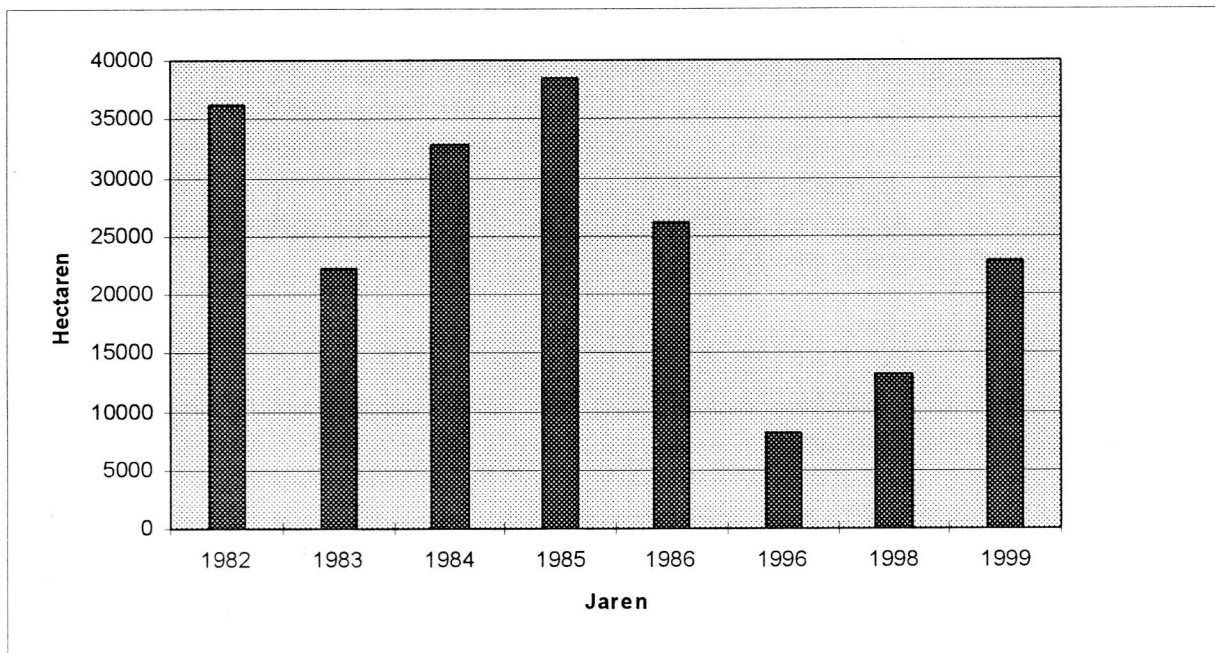

Fig. 2: Geteld aantal hectaren per wintertelling.

Het weer in de winter '98-'99

De gegevens over het weer, (temperatuur, neerslag, wind en aantal uren zonneschijn) heb ik dagelijks van teletekst gehaald. Het zijn de gegevens die voor vliegveld Welschap worden doorgegeven. Voor een overzicht zie figuur 3 en 4.

Ook deze winter kunnen we weer bestempelen als zacht. Maar ook als nat. De maand oktober eindigde bijvoorbeeld met een zeer natte dag, er viel toen in één etmaal maar liefst 42 mm regen.

November begon zeer zacht maar eindigde wel wat koeler. Er waren zelfs aan het eind 3 vorstdagen te noteren. Er viel een meer dan gemiddelde hoeveelheid neerslag. Zeker de eerste helft van de maand was nat te noemen.

In december was het eigenlijk net andersom. Dit begon fris met in het begin 2 vorstdagen en daarna zelfs een vijftal dagen met een halfgesloten sneeuwdek en nachtvorst. Aan het eind van de maand werd het steeds warmer met temperaturen die zelfs boven de tien graden uitkwamen.

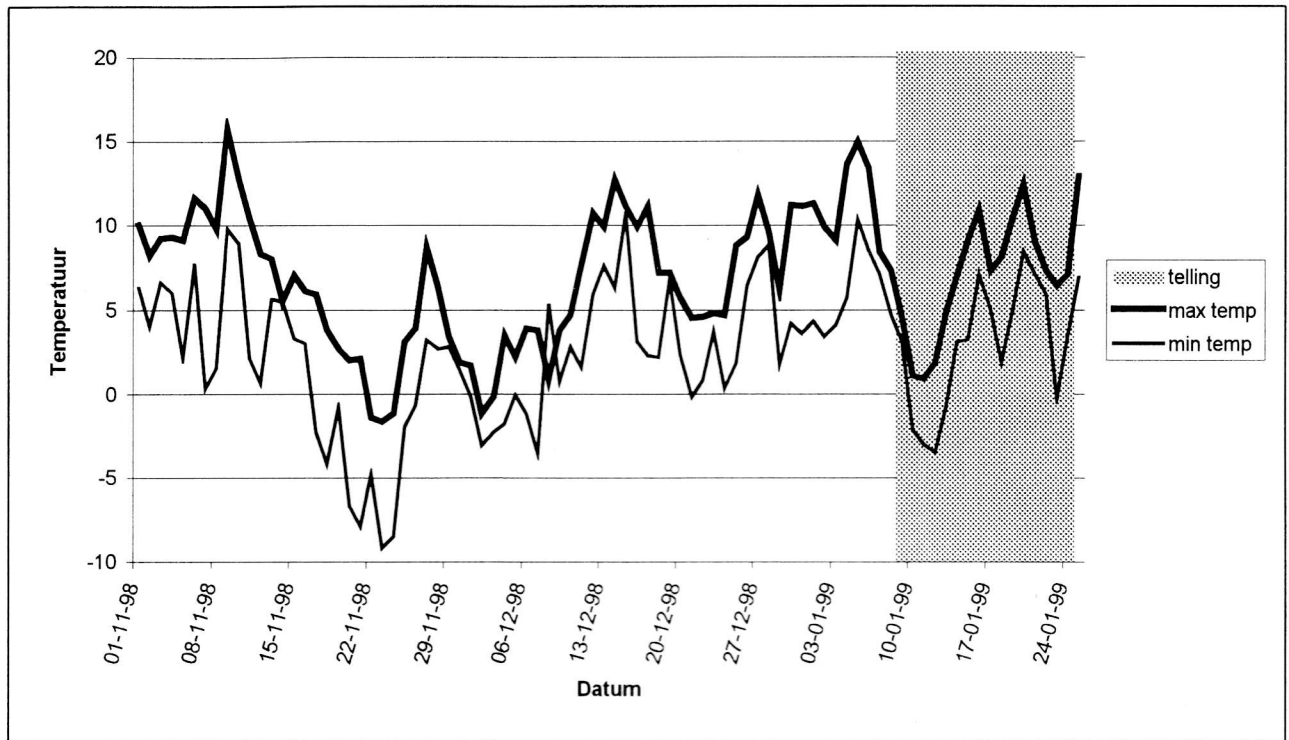
Januari begon ook zo warm maar in de eerste telweek vielen de temperaturen terug tot enkele graden boven nul met 's nachts nachtvorst. Wel was deze week erg

zonnig. Zeker het eerste telweekeind was erg zonnig. Later stegen de temperaturen weer naar waarden van rond de tien graden. Zulke hoge temperaturen kunnen alleen maar bereikt worden als de wind uit ZW richtingen komt. Dit houdt dan wel in dat het over het algemeen niet erg zonnig is. De laatste teldag was het zelfs erg heilig.

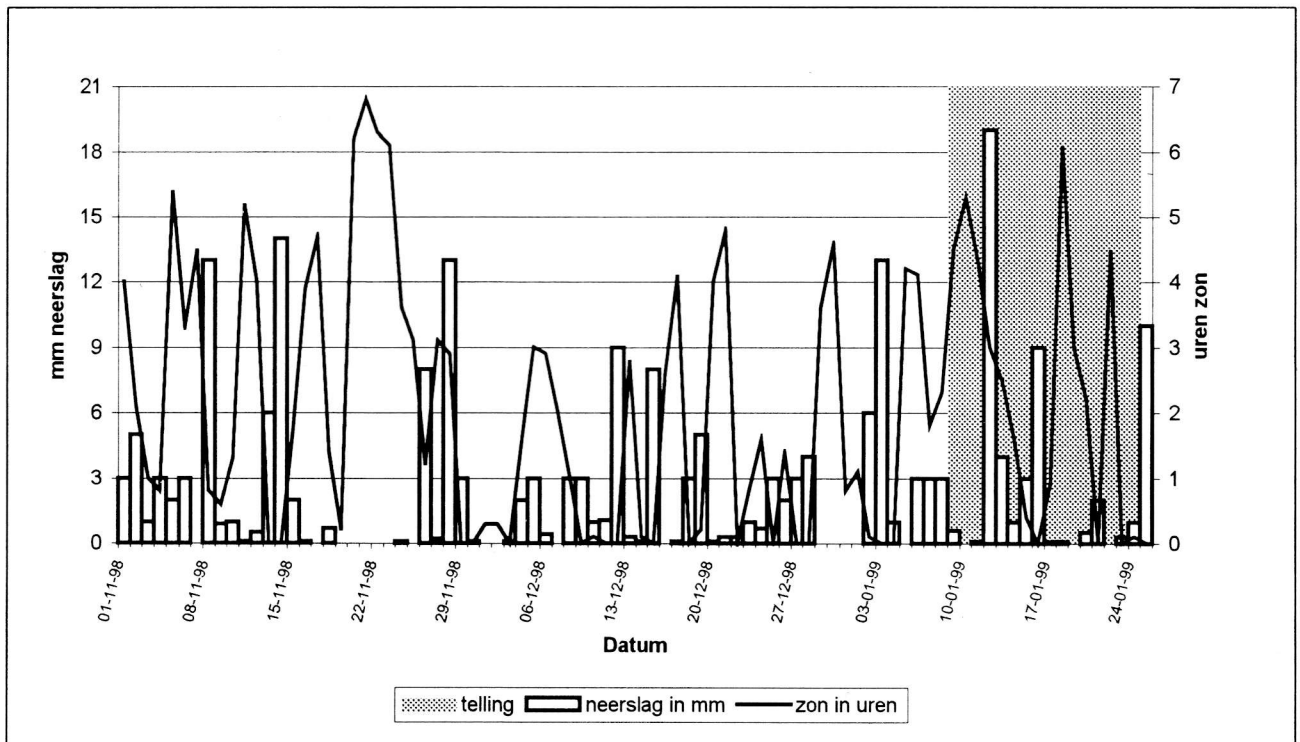
Tijdens de telling viel er nauwelijks neerslag van betekenis, behalve op 12 januari 19 mm en op 16 januari 9 mm. Wel lag er op de 12^e en 13^e een half gesloten sneeuwdek. Maar dit zal geen invloed hebben gehad op het voorkomen van onze wintervogels.

Figuur 3: Temperatuurverloop gedurende de winter 1998-1999.

Figuur 4: Hoeveelheid neerslag en aantal uren zon gedurende de winter 1998-1999.

Tabel 1: Getelde vogels bij de wintertelling 1999 in de Kempen, aantallen zowel absoluut als per 100 ha.

<i>soort</i>	<i>aantal exemplaren</i>	<i>aantal per 100 ha.</i>	<i>soort</i>	<i>aantal exemplaren</i>	<i>aantal per 100 ha.</i>
Blauwe reiger	29	0.12	Zilvermeeuw	25	0.11
Blauwe Kiekendief	6	0.03	Stormmeeuw	485	2.04
Havik	4	0.02	Kokmeeuw	3328	13.98
Sperwer	21	0.09	Zwarte Kraai	3750	15.76
Buizerd	179	0.75	Roek	2289	9.62
Torenvalk	42	0.18	Kauw	5613	23.58
Smelleken	1		Ekster	399	1.68
Patrijs	70	0.29	Bonte Kraai	2	0.01
Kievit	552	2.32			
getelde oppervlakte 23 874 ha.			teltijd: 90.65 uur = 0.38 u / 100 ha.		

Resultaten van de 1999-telling

In tabel 1 worden de resultaten van dit jaar gegeven. Het is verheugend dat er weer een Smelleken gezien is. Ook het op twee verschillende plaatsen zien van een Bonte Kraai is mooi. Maar het is niet alleen maar vreugde. Het aantal Eksters is weer licht gedaald. En ook de Roek komt weer minder voor. Voor sommige soorten zal ik een korte beschrijving van de telresultaten geven.

Buizerd

Ook dit jaar zijn weer een groot aantal Buizerden geteld. Dit hoge peil komt voor rekening van onze eigen broedvogels. In de landen waar onze wintergasten vandaan komen is de stand van de Buizerd nauwelijks toegenomen de laatste jaren. Terwijl dit in eigen land wel het geval is. Ook het goede muizenjaar 1998 helpt natuurlijk mee. Grote reproductie en goede overwinteringscondities.

Torenvalk

De Torenvalk is een roofvogel die ook zou moeten kunnen profiteren van een goede muizenstand. Dit zien we dan ook terug in een goede winterstand. Mogelijk dat de soort ook meer dan de Buizerd profiteert van de sneeuwloze winters van de laatste jaren.

Smelleken

Het is verheugend dat opnieuw deze soort is vastgesteld tijdens de wintertelling. Maar met 1 exemplaar steekt deze telling zeer schril af tegen de wintertellingen die begin jaren '80 zijn gehouden toen er maximaal 9 exemplaren (1982) werden geteld.

Kievit

Eindelijk weer eens een redelijk aantal Kieviten. Naast de hoge temperaturen heeft waarschijnlijk ook het natte najaar hier mee te maken. Wel moet gezegd worden dat het overgrote deel gezien is in twee telgebieden. Namelijk in een blok bij Hooze Mierden 168 ex. en bij Acht 270 ex.. Dit laatste blok stond half blank. Wat voor de Kieviten natuurlijk een ideaal overwinteringsbiotoop was.

Kokmeeuw

Het ging de laatste jaren erg slecht met de Kokmeeuw. Zowel als broedvogel als wintergast. SOVON opperde dat de voortschrijdende verdroging hier wel eens mee te maken kon hebben. Het is een zachte maar natte winter. En zie. Meteen is het aantal getelde Kokmeeuwen gigantisch omhoog geschoten. Ook de winter van 99/00 lijkt zacht en nat te worden. Dit is

dan een mooie test om te zien of het aantal overwinterende Kokmeeuwen op zo'n hoog niveau blijft. Of te wel: profiteert de Kokmeeuw van de natte winters?

Ekster

De Ekster is weer licht in aantal achteruit gegaan. Men zou bijna gaan denken dat er naast de vervolging nog iets anders aan de hand zou moeten zijn. Een onderzoek naar deze soort in de breedste zin van het woord zou niet misplaatst zijn. De Ekster moet natuurlijk niet een pure stadsvogel worden.

Bonte Kraai

De soort blijft toch enigszins verrassen. Hij leek helemaal verdwenen uit de Kempen. Maar ook nu weer werden er op twee plaatsen Bonte Kraaien geteld. Het betrof in beide gevallen slechts 1 exemplaar. Maar, ze zijn er toch nog.

Dankwoord

Zonder de geweldige inzet van de verschillende tellers is zo'n wintertelling niet uit te voeren. De resultaten worden naarmate er langer (en meer) geteld wordt betrouwbaarder en waardevoller. Ik hoop dan ook, dat eenieder het nog een aantal jaren vol wil houden!

Literatuur

Boele A., Turnhout van C., Koffijberg K. & Plate C. 1999. Aantalsontwikkelingen van overwinterende roofvogels in Nederland in 1980-1997. De Takkeling 7 no. 3: 173-189.

Hustings F. & Van Dijk A.J. 1999. Afname van de Ekster in Nederland. Het Vogeljaar 47:119-120.

Wouters P. 1999. Wintervogeltelling januari 1998. De Blauwe Klauwier 25 no.1: 8-13.

